Zadania od 1. do 8. wykonaj na podstawie barwnej mapy fragmentu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej.

Zadanie 1. *(1 pkt)*

W tabeli podano opisy obiektów występujących na obszarze przedstawionym na mapie.

Odszukaj na mapie opisane obiekty i wpisz ich nazwy do tabeli.

Opis obiektu	Nazwa obiektu na mapie
Ostaniec krasowy położony na wysokości 460 m n.p.m., przedstawiony w polu mapy C3.	
Jaskinia na północnym krańcu Doliny Będkowskiej, udostępniona do zwiedzania.	
Wywierzysko w Dolinie Będkowskiej, znajdujące się obok wodospadu.	

Zadanie 2. *(1 pkt)*

Na fotografii przedstawiono Filar Pokutników i Filar Abazego – skały, które tworzą bramę do jednej z dolin.

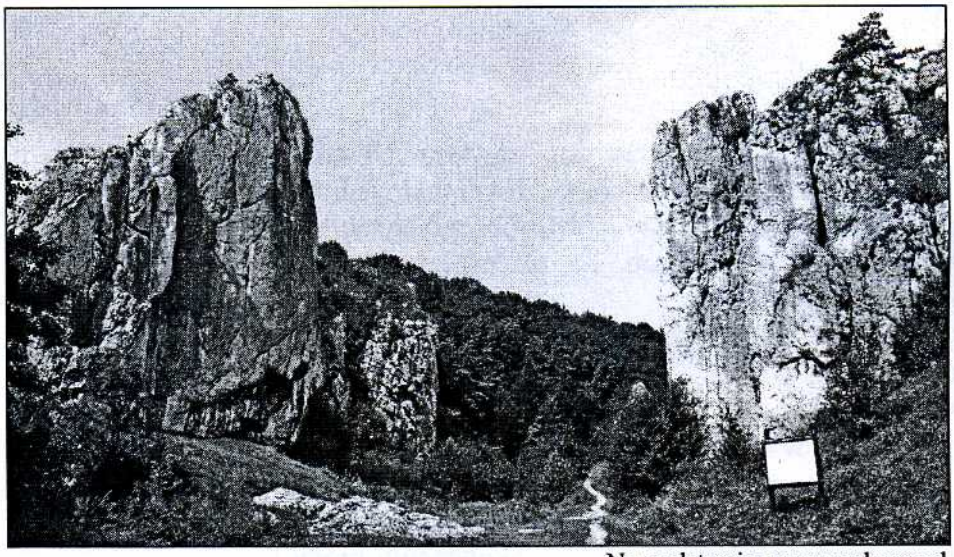

Na podstawie: www.zpkwm.pl

Odczytaj z mapy i podaj nazwę doliny, do której wejście przedstawiono na fotografii.

.....

Zadanie 3. *(1 pkt)*

Oblicz różnicę wysokości między szczytem wzgórza Nalipie (AB/4) a dnem Doliny Będkowskiej położonym na tej samej szerokości geograficznej co szczyt wzgórza. Zapisz obliczenia.

Obliczenia

Odpowiedź .....

Zadanie 4. *(2 pkt)*

Na podstawie mapy podaj trzy cechy środowiska przyrodniczego wskazujące na wysokie walory krajobrazowe dolin: Będkowskiej, Bolechowickiej i Kobylańskiej.

1. .....

.....

2. .....

.....

3. .....

.....

Zadanie 5. *(2 pkt)*

Przedstaw trzy przyrodnicze różnice między Doliną Będkowską a Doliną Kobylańską.

1. .....

.....

2. .....

.....

3. .....

.....

Zadanie 6. *(1 pkt)*

Czerwony szlak rowerowy na załączonej mapie ma długość 62 cm. Oblicz długość tego szlaku w terenie. Zapisz obliczenia.

Obliczenia

Odpowiedź .....

Zadanie 7. *(1 pkt)*

Spośród podanych nazw form rzeźby wybierz i podkreśl dwie nazwy form krasowych występujących na obszarze odpowiadającym polom A2 i B2 mapy.

jaskinia kem starorzecze ostaniec wywierzysko

Wypełnia egzaminator	**Nr zadania**	**1.**	**2.**	**3.**	**4.**	**5.**	**6.**	**7.**
	Maks. liczba pkt	**1**	**1**	**1**	**2**	**2**	**1**	**1**
	Uzyskana liczba pkt							

Zadanie 8. *(1 pkt)*

Zaznacz proces, który doprowadził do powstania form krasowych występujących na obszarze przedstawionym na załączonej mapie.

A. korazja

B. erozja boczna wód płynących

C. wietrzenie fizyczne

D. rozpuszczanie skał przez wodę

Zadanie 9. *(2 pkt)*

Na rysunku przedstawiono oświetlenie Ziemi w pierwszym dniu jednej z astronomicznych pór roku.

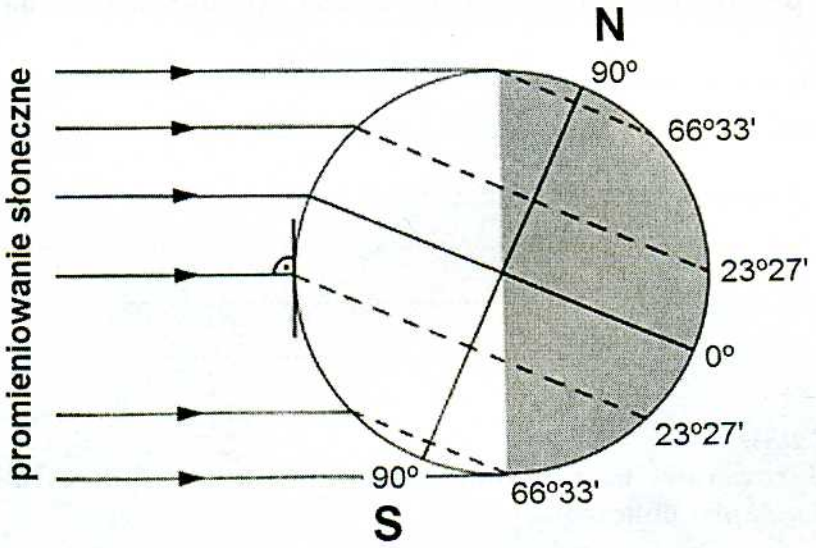

Zadanie wykonaj na podstawie rysunku i własnej wiedzy.

Wpisz obok każdego zdania literę P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub literę F, jeśli jest fałszywe.

Najdłuższy cień w południe rzucają oświetlone przez Słońce przedmioty znajdujące się na zwrotniku Koziorożca. .....

W miarę przesuwania się od bieguna północnego w kierunku bieguna południowego wzrasta długość dnia na Ziemi. .....

Z rysunku wynika, że w Polsce w kolejnych dniach tej astronomicznej pory roku długość dnia będzie się wydłużać. .....

Nad równikiem wysokość Słońca w momencie górowania jest większa niż nad zwrotnikiem Koziorożca. .....

Zadanie 10. *(2 pkt)*

Na fotografiach przedstawiono skały: bazalt, granit i gnejs.

1

2

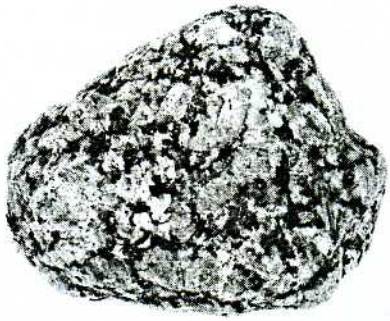

3

Na podstawie: www.vendsysselstenklub.dk

a) Wpisz do tabeli, obok podanych rodzajów skał, numer skały odpowiadającej danemu rodzajowi.

Rodzaj skały	Numer skały
magmowa głębinowa	
magmowa wylewna	

b) Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Wśród skał przedstawionych na fotografiach bazalt wyróżnia

A. uporządkowane ułożenie składników mineralnych.

B. dominacja kwarcu w budowie mineralnej.

C. mała twardość i łatwość obróbki.

D. struktura skrytokrystaliczna.

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	8.	9.	10a)	10b)
	Maks. liczba pkt	1	2	1	1
	Uzyskana liczba pkt				

Zadanie 11. *(2 pkt)*

W tabeli wymieniono zastosowanie wybranych surowców mineralnych w gospodarce.

Zastosowanie surowców	Surowce (wpisz literę)
Uzyskiwane jest z nich aluminium.	
Służą do produkcji wyrobów ceramicznych.	
Wykorzystywane są do produkcji cementu.	
Wykorzystywane są do uszlachetniania stali.	

Przyporządkuj surowce do opisów ich zastosowań w gospodarce. Uzupełnij tabelę właściwymi literami.

A. iły i gliny

B. boksyty

C. mangan i tytan

D. granity i bazalty

E. wapienie

Zadanie 12. *(2 pkt)*

Poniżej wymieniono główne przyczyny niedoborów wody w Polsce.

- Stosunkowo niskie, zwłaszcza w pasie środkowej Polski, roczne sumy opadów atmosferycznych.
- Duża zmienność opadów atmosferycznych w roku. Roczne sumy opadów mogą być od 40 do 50% mniejsze (lub większe) od średniej wieloletniej.
- Bardzo małe zasoby wód powierzchniowych przy znacznym ich zanieczyszczeniu i niskiej zdolności magazynowania wody w zbiornikach retencyjnych.

Na podstawie dostarczonych informacji podaj trzy działania, które należy podejmować, aby ograniczyć niedobory wody w Polsce.

1. .....

.....

2. .....

.....

3. .....

.....

Zadanie 13. *(2 pkt)*

Poniżej przedstawiono klimatogramy sporządzone dla czterech stacji meteorologicznych położonych w miejscach o różnych klimatach.

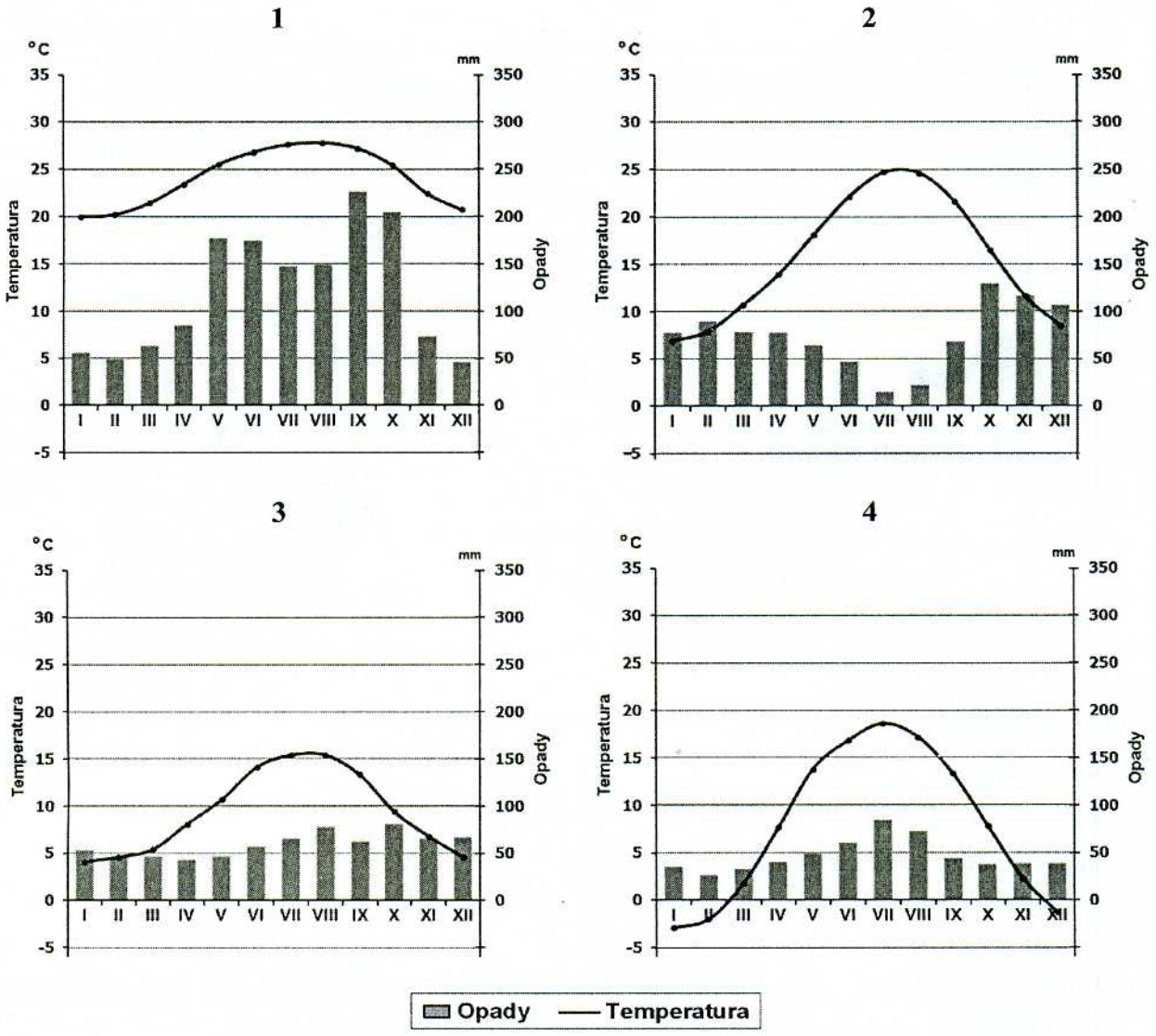

Na podstawie: J. Kądziołka, K. Kocimowski, E. Wołonciej, *Świat w liczbach 2013*, Warszawa 2013.

Podaj numer klimatogramu, który sporządzono dla stacji położonej w miejscu występowania klimatu śródziemnomorskiego. Przedstaw dwie cechy tego klimatu.

Numer klimatogramu .....

Cechy klimatu śródziemnomorskiego:

1. .....

.....

2. .....

.....

Wypełnia egzaminator	**Nr zadania**	**11.**	**12.**	**13.**
	Maks. liczba pkt	**2**	**2**	**2**
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 14. *(2 pkt)*

Na rysunku przedstawiono rozprzestrzenianie się fali tsunami na Oceanie Spokojnym. Liczby oznaczają upływ czasu w godzinach od momentu zaistnienia przyczyny wywołującej falę tsunami.

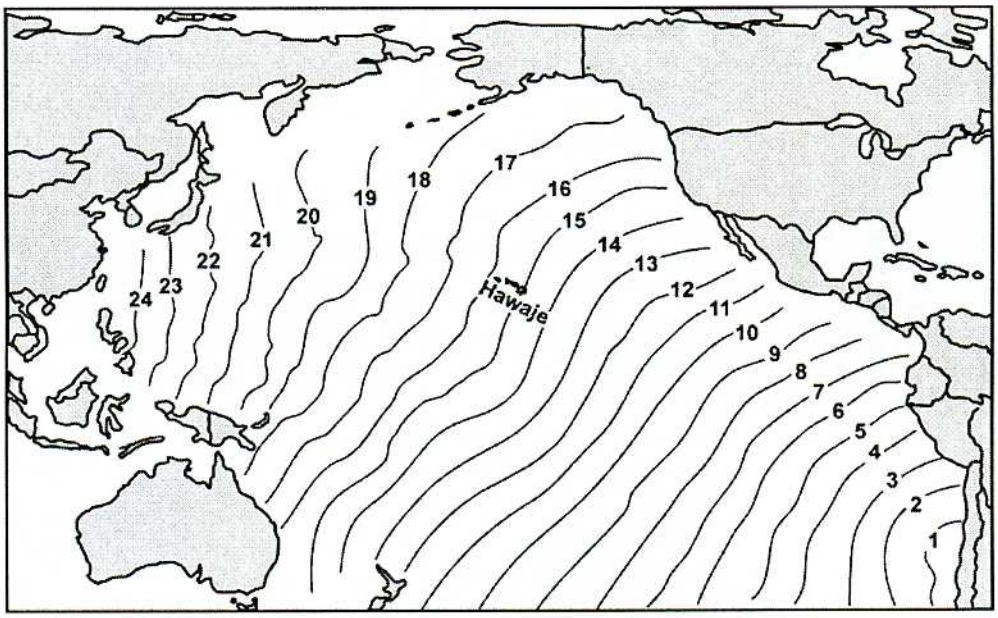

Na podstawie: M. Graniczny, W. Mizerski, *Katastrofy przyrodnicze*, Warszawa 2007.

a) Podkreśl dwa obszary, do których fala tsunami dotarła w tym samym czasie.

A. wyspy Japonii

B. Ameryka Środkowa

C. północno-wschodnie wybrzeże Australii

D. południowe wybrzeże Alaski

b) Zaznacz przyczynę fali tsunami, której rozprzestrzenianie się przedstawiono na rysunku.

A. Wybuch wulkanu na Hawajach.

B. Trzęsienie ziemi na zachodnim wybrzeżu Chile.

C. Trzęsienie ziemi w strefie subdukcji u wybrzeży Azji.

D. Cyklon tropikalny u wybrzeży Ameryki Południowej.

Zadanie 15. *(2 pkt)*

Wymień dwa czynniki ograniczające na wielu obszarach świata wykorzystywanie energii słonecznej w energetyce.

1. .....

.....

2. .....

.....

Zadanie 16. *(2 pkt)*

Dla każdego z wymienionych rodzajów elektrowni podaj przyrodniczy czynnik sprzyjający jej lokalizacji.

Elektrownia wiatrowa

.....

.....

Elektrownia geotermalna

.....

.....

Zadanie 17. *(1 pkt)*

Obszary zaznaczone na mapie charakteryzują się wysoką na tle świata gęstością zaludnienia.

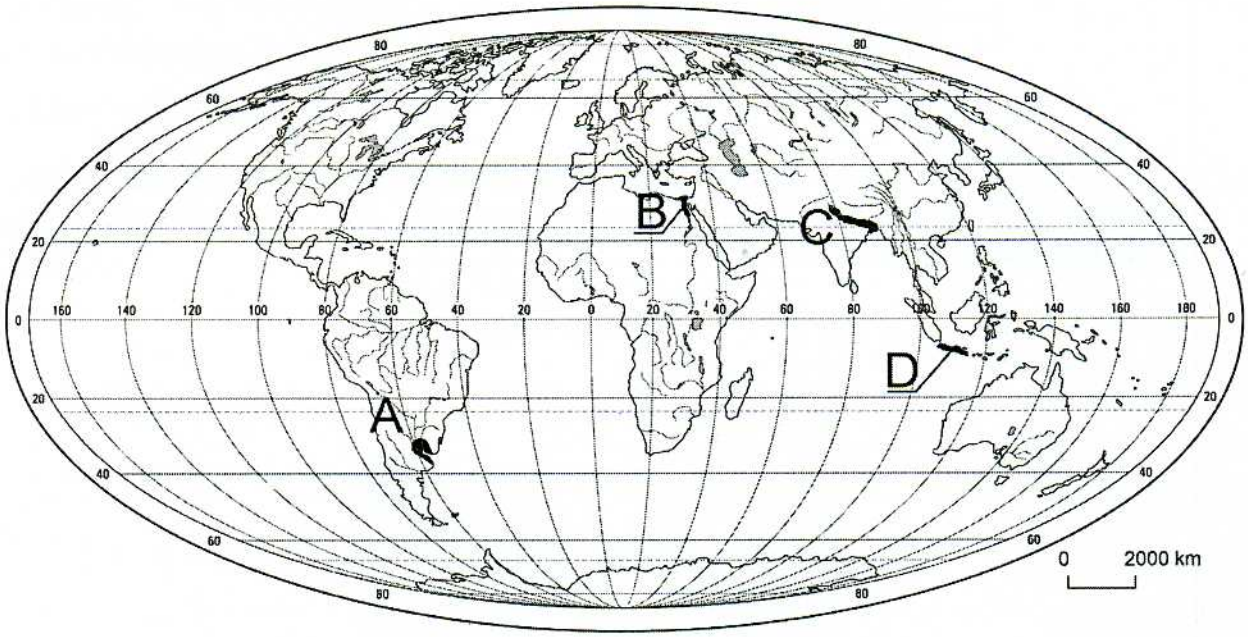

Zaznacz przyrodniczy czynnik, który znacząco wpływa na gęstość zaludnienia wszystkich obszarów oznaczonych na mapie literami od A do D.

1. Występowanie ciepłych prądów morskich u wybrzeży.
2. Położenie na obszarach nizinnych w deltach dużych rzek.
3. Położenie na obszarach zasobnych w złoża ropy naftowej.
4. Występowanie żyznych gleb, korzystnych dla rozwoju rolnictwa.

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	14a)	14b)	15.	16.	17.
	Maks. liczba pkt	1	1	2	2	1
	Uzyskana liczba pkt					

Zadanie 18. *(2 pkt)*

Na mapie przedstawiono wskaźnik urbanizacji w Polsce w 2012 roku według województw.

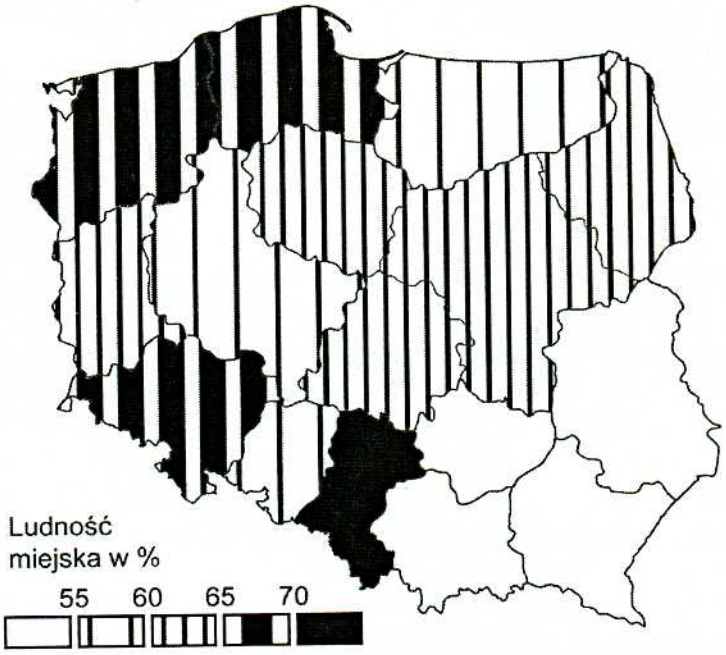

Na podstawie: *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2013*, Warszawa 2013.

a) Wyjaśnij, dlaczego poziom urbanizacji w województwie lubelskim i województwie podkarpackim różni się od poziomu urbanizacji w województwie śląskim i województwie dolnośląskim.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Na podstawie mapy uszereguj podane województwa według wskaźnika urbanizacji, rozpoczynając od najniższego. Wpisz do tabeli we właściwej kolejności numery, którymi oznaczono województwa.

1. lubuskie 2. warmińsko-mazurskie 3. małopolskie 4. dolnośląskie

Wskaźnik urbanizacji

najniższy → najwyższy

Zadanie 19. *(3 pkt)*

Na wykresie przedstawiono liczbę emigrantów i imigrantów w 2010 r. dla wybranych państw oznaczonych numerami od 1 do 5.

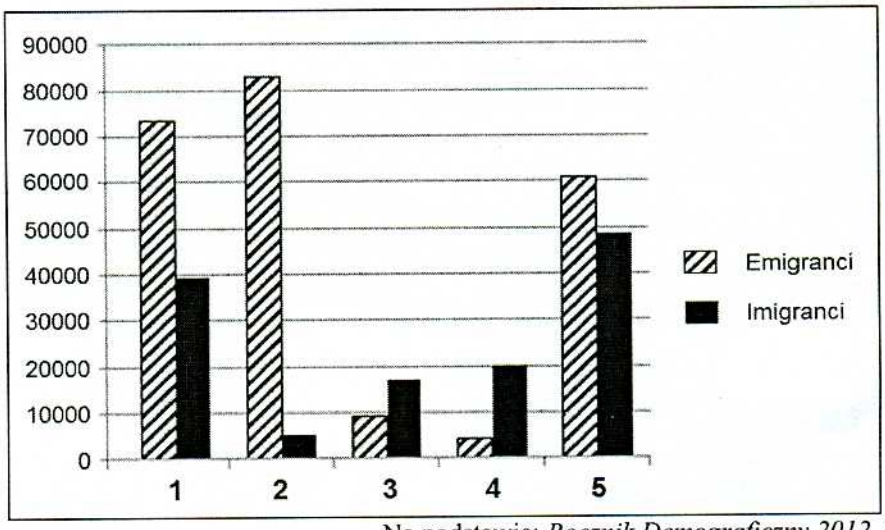

Na podstawie: *Rocznik Demograficzny 2012*, Warszawa 2012.

a) Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Państwa o dodatnim saldzie migracji oznaczono na wykresie numerami

A. 1 i 5. B. 2 i 3. C. 3 i 4. D. 2 i 4.

b) Na wykresie przedstawiono liczbę imigrantów, którzy napłynęli do wybranych państw Unii Europejskiej w 2000 r. i 2010 r.

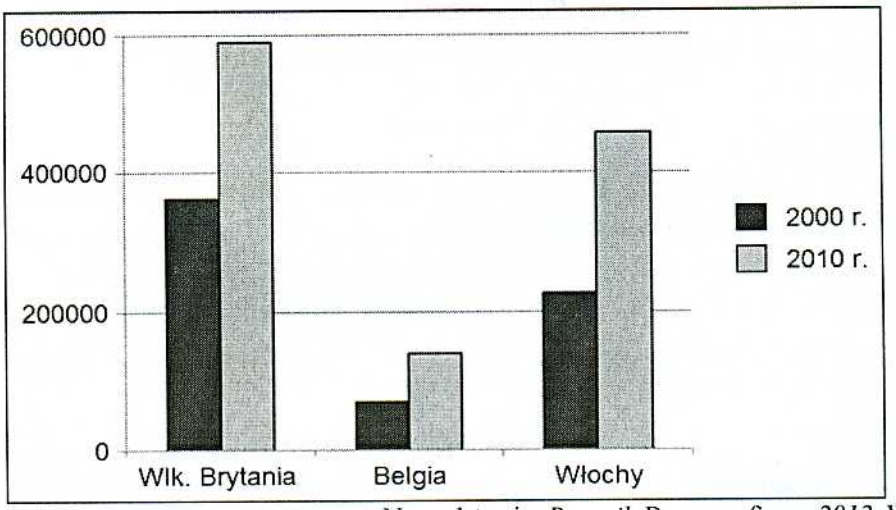

Na podstawie: *Rocznik Demograficzny 2012*, Warszawa 2012.

Wymień trzy czynniki sprzyjające napływowi imigrantów do krajów Unii Europejskiej.

1. .....

2. .....

3. .....

Wypełnia egzaminator	**Nr zadania**	**18a)**	**18b)**	**19a)**	**19b)**
	Maks. liczba pkt	**1**	**1**	**1**	**2**
	Uzyskana liczba pkt				

Zadanie 20. *(2 pkt)*

Wśród poniższych wykresów zamieszczono wykres przedstawiający zmiany współczynnika urodzeń oraz wykres przedstawiający zmiany współczynnika zgonów w pięciu fazach rozwoju demograficznego.

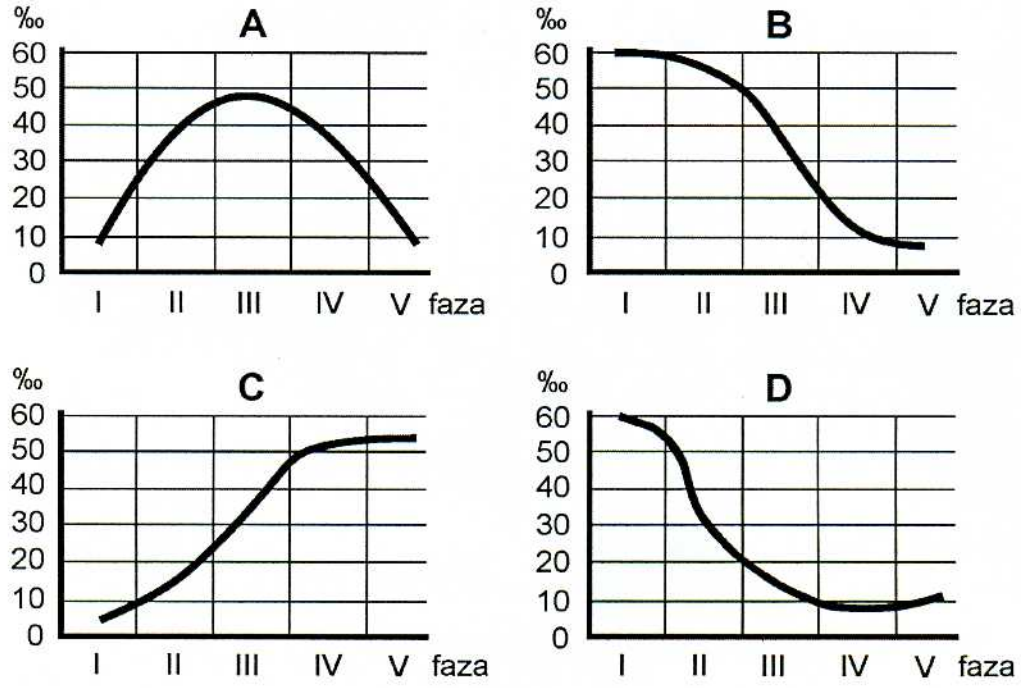

Uzupełnij zdanie.

Wykres, na którym przedstawiono zmiany współczynnika urodzeń, oznaczono literą ....., natomiast wykres zmian współczynnika zgonów oznaczono literą ..... .

Zadanie 21. *(2 pkt)*

Przedstaw po dwa pozytywne i negatywne skutki społeczno-gospodarcze wynikające z mechanizacji prac polowych w rolnictwie.

Skutki pozytywne:

1. .....

.....

2. .....

.....

Skutki negatywne:

1. .....

.....

2. .....

.....

Zadanie 22. *(1 pkt)*

W tabeli przedstawiono strukturę zatrudnienia według rodzajów działalności w wybranych województwach Polski oraz wartość PKB na 1 mieszkańca w tych województwach w 2010 roku.

Województwo	Struktura zatrudnienia według rodzajów działalności w % pracujących ogółem			PKB na 1 mieszkańca w zł
	Rolnictwo, leśnictwo, rybactwo	Przemysł i budownictwo	Usługi	
	2,9	38,0	59,1	39 677
	11,4	22,3	66,3	60 359
	28,2	20,9	50,9	25 079

Na podstawie: *Regiony Polski*, Warszawa 2010, 2012.

Uzupełnij tabelę nazwami województw. Dobierz je z podanych poniżej.

mazowieckie śląskie lubelskie

Zadanie 23. *(1 pkt)*

Na podstawie informacji zawartych w tabeli w zadaniu 22. sformułuj wniosek dotyczący wielkości PKB na 1 mieszkańca i udziału pracujących w III sektorze gospodarki w podanych województwach.

.....

.....

.....

Zadanie 24. *(2 pkt)*

Uzasadnij, podając trzy argumenty, konieczność ochrony naturalnych formacji leśnych na świecie.

1. .....

.....

2. .....

.....

3. .....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	20.	21.	22.	23.	24.
	Maks. liczba pkt	2	2	1	1	2
	Uzyskana liczba pkt					

Zadanie 25. *(2 pkt)*

Podaj po dwa przykłady społeczno-gospodarczych korzyści i zagrożeń, które dotyczą krajów słabo rozwiniętych i wynikają z procesów globalizacji na świecie.

Korzyści:

1. .....

.....

2. .....

.....

Zagrożenia:

1. .....

.....

2. .....

.....

Zadanie 26. *(2 pkt)*

Na wykresie przedstawiono zmiany w wielkości wydobycia węgla kamiennego w Polsce w mln ton w latach 1950–2009.

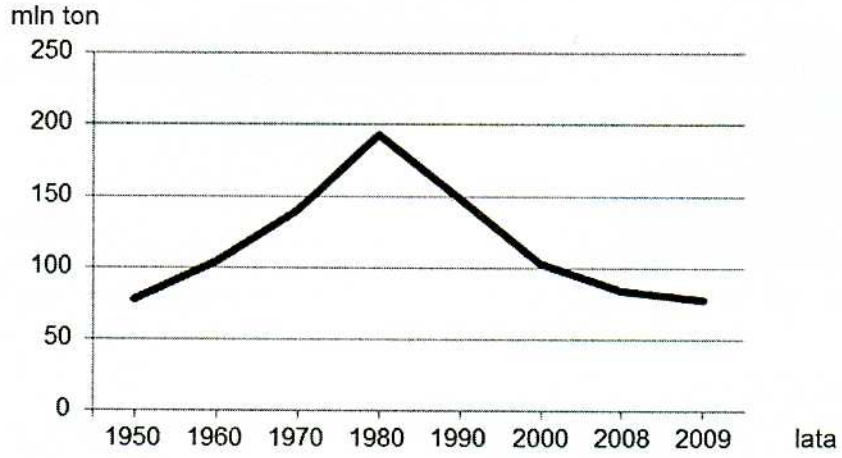

Na podstawie: J. Kądziołka, K. Kocimowski, E. Wołonciej, *Świat w liczbach 2013*, Warszawa 2013.

Podaj dwie przyczyny zmiany w wielkości wydobycia węgla kamiennego w Polsce po 1980 roku.

1. .....

.....

.....

2. .....

.....

.....

Zadanie 27. *(2 pkt)*

Na fotografiach przedstawiono obiekty o dużych walorach historycznych i turystycznych, charakterystyczne dla stolic wybranych województw w Polsce.

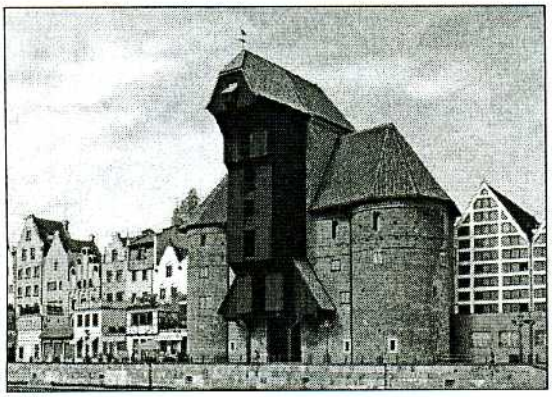

Fot. 1. Zabytkowy dźwig

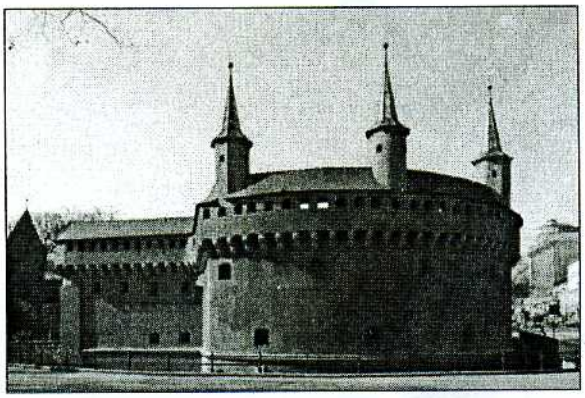

Fot. 2. Fragment fortyfikacji miejskich

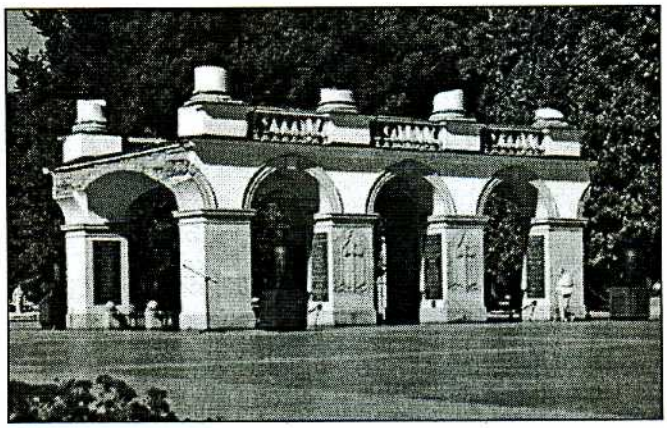

Fot. 3. Miejsce pamięci narodowej

Uzupełnij tabelę. Wpisz nazwę miasta, w którym znajduje się obiekt przedstawiony na fotografii, oraz nazwę województwa, na terenie którego jest on położony. Nazwy miast dobierz z podanych.

Warszawa Poznań Kraków Gdańsk Szczecin

Obiekt (numer fotografii)	Miasto	Województwo
1		
2		
3		

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	25.	26.	27.
	Maks. liczba pkt	2	2	2
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 28. *(2 pkt)*

Na mapie literami od A do D oznaczono wybrane państwa Europy.

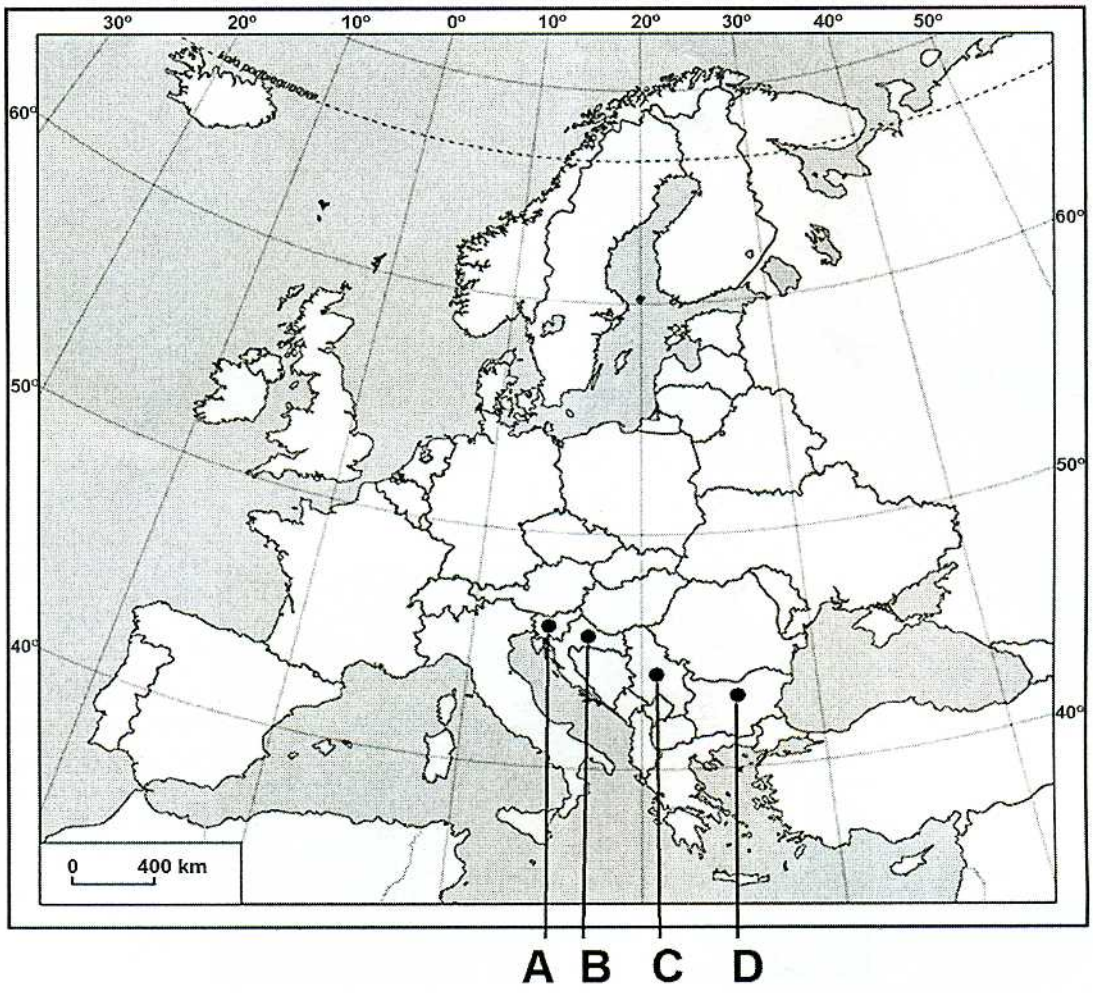

Podział polityczny wg stanu na 31.12.2013.

Uzupełnij tabelę nazwami państw, dla których podano wybrane informacje. Obok każdego z państw wpisz literę oznaczającą położenie państwa na mapie Europy.

Informacja	Nazwa państwa	Położenie (wpisz literę)
Od 1 lipca 2013 r. jest członkiem Unii Europejskiej.		
Stolicą państwa jest Belgrad, który pełnił funkcję stołeczną byłej Jugosławii.		
Jest członkiem Unii Europejskiej od 2004 r. Posługuje się walutą euro.		

Zadanie 29. *(2 pkt)*

Na mapie zaznaczono wybrane parki narodowe w Polsce.

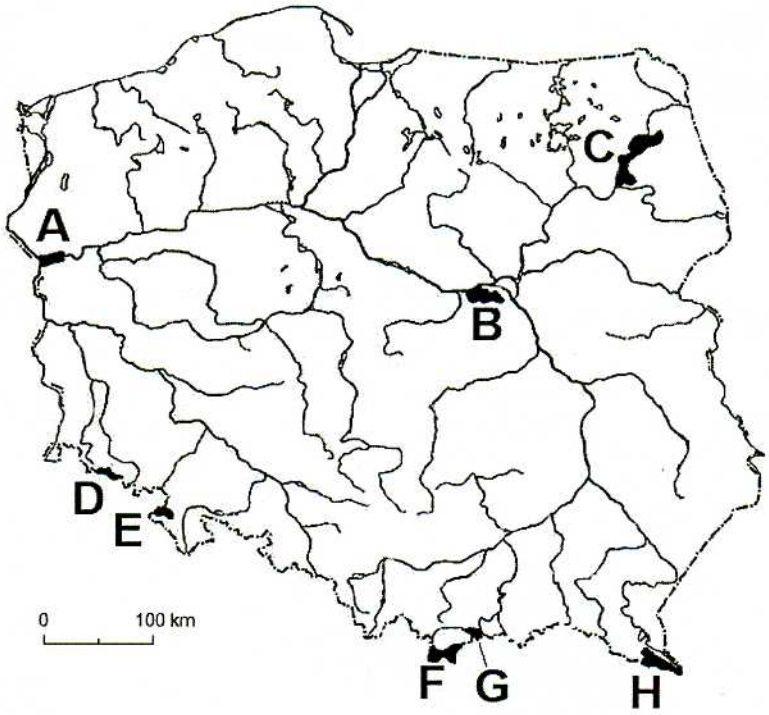

Na podstawie: *Atlas geograficzny Polski*, Warszawa 2007.

a) Zaznacz cechę środowiska przyrodniczego, która jest charakterystyczna dla każdego z parków narodowych oznaczonych literami A, B, C.

1. Obszary pierwotnej puszczy.
2. Krajobraz polodowcowy z jeziorami rynnowymi.
3. Lasy porastające wydmy śródlądowe.
4. Tereny podmokłe w pradolinie.

b) Wymień, spośród zaznaczonych na mapie, nazwy dwóch parków narodowych położonych na obszarze gór. Podaj litery, którymi oznaczono ich położenie.

Nazwa parku narodowego	Położenie parku (wpisz literę)

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	28.	29a)	29b)
	Maks. liczba pkt	2	1	1
	Uzyskana liczba pkt			

Dolinki podkrakowskie
skala 1:25 000 poziomice ciągłe co 10 m
teren: zabudowany, przemysłowy
las, sad (ogródki działkowe)
cmentarz, zarośla (młodnik)
droga asfaltowa, zakaz wjazdu
droga utwardzona, most
budynek użyt. publicznej, dom
krzyż, kapliczka
kapliczka zabytkowa, kaplica zab.
kościół, kościół zabytkowy
miejsce martyrologii, leśniczówka
boisko, pomnik
park zabytkowy, pomnik przyrody
miejsce odpoczynku, wiata turystyczna
skały
kamienie (rumowisko skalne)
urwisko skalne, jaskinia, jaskinia do zwiedzania
rezerwat przyrody
granica parku krajobrazowego
poziomica, skarpa ziemna
wąwóz
jezioro, staw
bagno, źródło, ponor, wodospad
potok, strumień, str. okresowy
dwór, fort (schron)
kawiarnia, służba zdrowia, sklep
restauracja, bar, poczta
motel, schronisko
agroturystyka, pole namiotowe
parking, łowisko
punkt widokowy, grodzisko
szlaki turystyczne piesze PTTK, ścieżki dydaktyczne
szlaki rowerowe
A
B
C
D
19°45'
19°46'
19°47'
50°12'
50°11'
50°10'
50°09'
1
2
3
4
5
Łazy
Bębło
Kolonia Zachodnia
Kolonia Wschodnia
Na Skałce
Kol. Wschodnia
Kopaniny
Podzapusty
Jawor
Pęczakówka
Staw Mokradła
Ostry Kamień (Kapucyn)
Łaziska
Cielęca
512,8
Grodzisko (Skała 502)
Kozia
Jedlina
Długa
Nietoperzowa
Na Tomaszówkach Dolnych
Jawornia
Łabajowa
Wielka Turnia
Zaklęty Mur
Zaklęty Bastion
Zbędowy Murek
Zbędowa
J. Dziewicza
J. Małołowa
Dolina Będkowska
Kawiory
Lasek
Źródło Będkowki
Sk. Nad Źródłem
J. Nad Źródłem
Pod Łazami
Sk. Z Bluszczem
Gęsiarnia
Mosurowa Skała
Osiczonki
Czarcie Wrota
Zamczysko
Hades
Gzylowe Sk.
Mosurowa
Źródło z Łykawcem
Wodospad Szmi
Cmentarzysko
Brandysówka
Sokolica
grodzisko ok. XII w.
Będkowice
Kopiec
Wysoka
Łajkonik
Pytajniki
Brama Będkowska
Sk. LXX
Turnia nad Szańcem
J. Szaniec
Szaniec
Reduta
Nalipie
Migdałkowa
Węzowe
Rybne
Borynia
Las Karniowski
(Krzemionka)
Krzemionka
Brzuchata
Lotniki
Jastrzębia Turnia
Sępia Baszta
Obelisk
Podcięta Turnia
Wronia Baszta
Skalny Mur
Pieninki
Cycówka
Bodzio
Turnia Długosza
Zjazdowa Turnia
Turnia z Krokiem
Dwoista
Dzwon
Zabi Koń
Mnich
Przydrożne Skały
Turnia Marcinkiewicza
Kula
Pletwa
Okręt
385
Gaj Karniowski
Góry Karniowskie
Gaj Kobylański
Karniowicka
Kobylany
Kobylskie Góry
Ruska Skała
Łączki Kobylańskie
Dziadek i Babka
Żarnowa
Cebulowa
Instytut Zootechniki
San o Dolinie
szkoła
Karniowice
Kobylanka
Na Niwach
Górki
Bolechowice
Świerkowa
426
427
Rezerwat Wąwóz Bolechowicki
Zamarła Turnia
Filar Pokutników
Filar Abażego
Brama Bolechowicka
Zelków
Morgi
Wola
Góry
LZS 'Zelków'
Dolina Bolechowicka
Jana Pawła II
2 poł. XVIII w.
XVIII w.
1393 r.
rem.
schr. młodz. 'Małgosia'
k. XIX w.
PTSM (całoroczne)
szkoła
OSP
ponor Łykawiec
463
480
481
470
467
446
455
444
426
424
415
413
385
447
624 m
Dolina Będkowska
Dolina Kobylańska
Dolina Karniowicka
Dolina Bolechowicka